

Právní dějiny na území Slovenska

Ladislav Vojáček

XII. SNP a postavení Slovenska v Československu v letech 1945–1992

Vánoční dohoda (1943)

- občanský a komunistický odboj
- Slovenská národní rada
- obnovení Československa, ale jako státu dvou rovnoprávných orgánů
- příprava celonárodního povstání (Vojenské ústředí)
- orientace na SSSR

Generál Ján Golian

Generál Rudolf Viest

Nařízení SNR č. 1/1944 Zb. n. SNR

- = „o vykonávání zákonodárnej, vládnej a výkonnej moci na Slovensku“
- nositelkou zákonodárnej, vládnej a výkonnej moci na Slovensku SNR
 - platí všechny dosavadní zákony, nařízení a opatření, pokud neodporují republikánsko demokratickému duchu
 - (X londýnské pojetí kontinuity)

Josef Lettrich

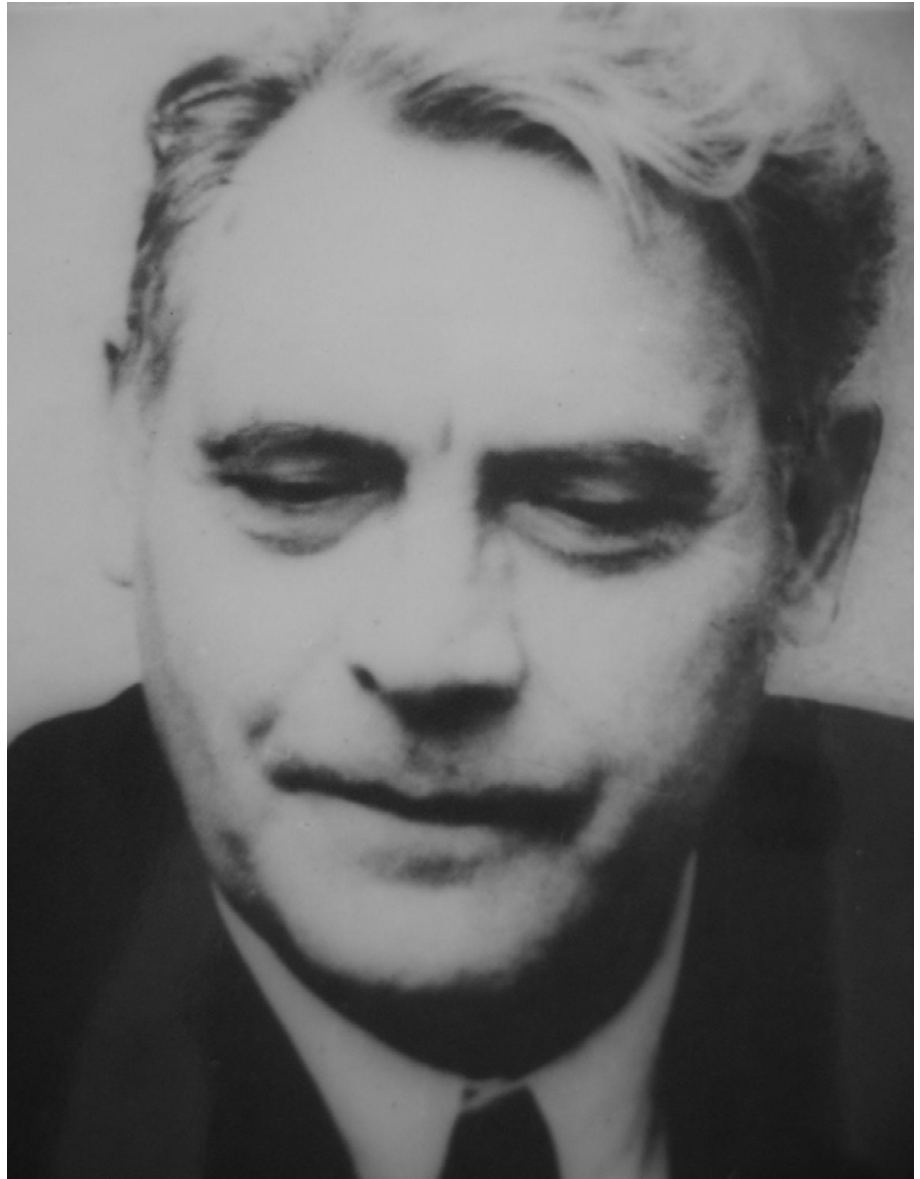

Gustáv Husák

Gustáv Husák

Laco Novomeský

Orgány SNR

- a) plenum SNR (24 + 24 + Golian a Viest)
- b) Předsednictvo SNR (3 + 3)
- c) Úřad Předsednictva SNR
- d) pověřenectva (9 a pak 11)

Nařízení SNR

- eliminace opatření a institucí tisoovského režimu
- stabilizace revoluční moci
- národní výbory a další

Banská Bystrica za SNP

Příprava Košického vládního programu – problém postavení Slovenska

- **první přímý kontakt:** E. Beneš v Moskvě (prosinec/december 1943)
- **vlastní jednání:** březen/marec 1945 v Moskvě
- **vyhlášení vládního programu:** vláda Národní fronty Čechů a Slováků v Košicích (duben/apríl 1945)

Košický vládní program

1. význam SSSR při osvobození
+ vláda Národní fronty Čechů a Slováků
2. další postup ve válce
3. Armáda
4. zahraniční politika
5. vnitřní politika (zejména národní výbory)
6. **vztahy obou státních národů**
+ slovenské orgány

7. Podkarpatská Rus
8. odsun Němců a Maďarů
9. potrestání válečných provinilců, ...
- 10.–13. hospodářské otázky
14. sociální politika
15. školství a kultura
16. proklamativní závěr

Národní fronta Čechů a Slováků

- Na Slovensku:
 - Demokratická strana
 - Komunistická strana Slovenska
 - Strana práce (1946)
 - Strana slobody (1946)

Slovensko v Československu

- nař. SNR č. 30/1945 Zb. n. SNR o zákonodárné moci na Slovensku
 - pražské dohody = vymezení kompetencí
 - třetí dohoda = podstatné omezení kompetencí a zejména samostatnosti
- = zpočátku fakticky (asymetrický) federativní stát, pak unitarizace

Nařizovací činnost SNR - shrnutí

- platnost prezidentských dekretů na Slovensku (souhlas SNR)
- úprava zásadních otázek jako národní správa nebo retribuce
- změna s ustavením PNS

Maďarská otázka

- a) zbavení státního občanství (repatriace)
- b) výměna obyvatel
- c) reslovakizace
- d) přesídlování do českých zemí

1700/1946/1920
ZMOCNENSC

pro hojení záujmů maďarských
presídlovců v Československu

Pan *Josef Chvátil, 1909*
Paní

úrnak,
úrnónék,

3. k. rda.

Bratislava - Petržalka

Igazolvány:

Potvrdenie:

Igazolom, hogy Ön szerepel a csehszlovák kormány által a magyar kormánynak f. évi augusztus hó 26.-án kinyújtott ama névjegyzékén, amely a Magyarországra való áttelepítésre a lakosságcsere tárgyában létesült Egyezmény VIII. cikke alapján jelölt magyar nemzetiségű személyeket.

Potvrdujem Vám, že Vaše meno sa nachádza na listine presídliť sa majúcich osôb maďarskej národnosti z ČSR do Maďarska, zostavenej v smysle VIII. článku Dohody o výmene obyvateľstva, ktorú odovzdala čsl. vláda maďarskej vláde dňa 26. augusta t. r.

Magyar nyelvű találatott :
Mađ. zmocnenec :

Dr. Wagner

Pozsony, 1946. nov. 27.-én

Bratislava, dňa 27. nov. 1946.

Ústredná správa Slovenskej Ligy, Bratislava, Ul. Červenej armády 25

Číslo: 213/1948

Bratislava, dňa 10. I. 1948.

P. T.

Slovenská liga, ako národná organizácia poverená starostlivosťou o národnostne smiešané kraje Slovenska, od svojho vzniku hľadala spôsob navrátenia poblúdených a zavedených členov slovenského národa. Preto vyšla s návrhom akcie reslovakizačnej, ktorú vláda ČSR prijala. Tak Slovenská liga v národnom štáte Čechov a Slovákov, v ktorom občania neslovanských národností nemajú miesta, Vás zachránila a umožnila Vám návrat k národu, z ktorého pochádzate.

Aby Vaše zapojenie do národného celku slovenského išlo prirodzenou cestou, bez otrasov, prípadnej neistoty a neprijemností, Slovenská liga Vás volá za členov do svojich sborov. **STAŇTE SA ČLENOM SLOVENSKEJ LIGY!** V našom bratskom ligárskom kruhu chceme Vás nielen sblížiť so Slovákami, zapojiť do slovenského kolektíva a prevychovať, ale zaručiť Vám plnoprávnosť, istotu a ochranu v každom Vašom národnom, kultúrnom i hospodárskom podnikaní.

Svojim členstvom v Slovenskej ligu nielen splatíte jej pomoc, ale aj verejne doká-

nom, kulturnom i hospodarskom podnikani.
Svojim členstvom v Slovenskej ligu nielen splatíte jej pomoc, ale aj verejne dokážete, že ste svoju reslovakizáciu mienili úprimne a vážne, čím zaistíte sebe i svojim spokojnú budúcnosť.

S rodáckym pozdravom:

A. Granatier, v. r.
predseda.

J. Beča, v. r.
gen. tajomník

PRHLASKA

Podpísaný prihlasujem sa za člena Slovenskej ligy a odberateľa časopisu „Náš národ“.
Meno: Pavel Mesáreš povolanie st. policajt neurista
narodený (á) v Horný Bar dňa 31 mes. VII. roku 1877
národnosť nehoslovak štát. prísl. českoslovens nábož. rim. kath.
bydlisko, ulica Horný Bar pos. pošta Horný Bar okres Dun. Streda

Pavel Mesáreš
podpis

Retribuce

= potrestání válečných provinilců, zrádců a kolaborantů

- retribuční dekrety (16, 17 a 138/1945 Sb.)
- nař. SNR č. 33/1945 Zb. n. SNR
 - mimořádné lidové soudy

Volby v roce 1946

- všeobecné, rovné a přímé s tajným hlasováním
 - vítězi komunisté
 - na Slovensku Demokratická strana
- Budovatelský program
 - součástí dvouletý hospodářský plán

Právotvorba slovenských orgánů v letech 1945–1947

Rok	SNR	SP	v. pov.	opr.	celkem
1945	107	18	11	7	143
1946	56	40	19	3	118
1947	27	11	48	3	89

Představitel Československa při OSN Ján Papánek protestuje v březnu 1948 v Radě bezpečnosti OSN proti převzetí moci komunisty.

"Jako zástupce svrchovaného státu Československa předkládám tuto situaci, uvedenou v článku 34 Charty k pozornosti Radě Bezpečnosti a žádám její vyšetření, neboť byla porušena svoboda a nezávislost Československa, což může ohrozit mezinárodní mír a bezpečnost."

Výslednou rezoluci SSSR vetoval v květnu téhož roku.

Ústava z roku 1948

- Ústavní zákon č. 150/1948 Sb.:
 - úvodní preambule
 - 12 základních článků
 - deset kapitol (= 178 paragrafů)

Preamble

- ČSR je lidovědemokratickou republikou
- v jednotném státě Čechů a Slováků je lid jediným zdrojem moci
- bude odstraněno vykořisťování člověka člověkem
- cíl: vybudování socialismu

Úvod Preambule ústavy z roku 1948

MY, LID ČESKOSLOVENSKÝ, PROHLAŠUJEME, ŽE JSME PEVNĚ ROZHODNUTI VYBUDOVAT SVŮJ OSVOBOZENÝ STÁT JAKO LIDOVOU DEMOKRACII, KTERÁ NÁM ZAJISTÍ POKOJNOU CESTU K SOCIALISMU.

JSME ODHODLÁNI BRÁNIT VŠEMI SVÝMI SILAMI VYMOŽENOSTI NAŠÍ NÁRODNÍ A DEMOKRATICKÉ REVOLUCE PROTI VEŠKERÝM SNAHÁM DOMÁČÍ I ZAHRA NIČNÍ REAKCE, JAK JSME ZNOVU PŘED CELÝM SVĚTEM OSVĚDČILI SVÝM VYSTOUPENÍM NA OBRANU LIDOVĚ DEMOKRATICKÝCH ŘÁDŮ V ÚNORU 1948. SLIBUJEME SI NAVZÁJEM, ŽE NA TOMTO VELKÉM DÍLE BUDOU PRACOVAT SPOLEČNĚ A RUKU V RUCI OBA NAŠE NÁRODY, NAVAZUJÍCE TAK NA POKROKOVÉ A HUMANITNÍ TRADICE SVÝCH DĚJIN.

Základní články

= **charakteristika hlavních institucí** politického a hospodářského zřízení

= **úvodní ustanovení** k jednotlivým kapitolám:

- o třídní podstatě ČSR
- o její státní formě
- o unitaritě státu a o řešení vztahů Čechů a Slováků
- o svrchovanosti lidu
- o rovnosti práv a povinností občanů
- o základním poslání hospodářské soustavy
(= ať slouží lidu)

Podrobná ustanovení ústavy

1. základní práva a povinnosti občanů
- 2.–4. jednokomorové NS, prezident, vláda
5. slovenské národní orgány
6. národní výbory (krajské zřízení)
7. soudy (zlidovění soudnictví)
8. hospodářské zřízení a vlastnické vztahy
9. všeobecná ustanovení o státním občanství, státním území a státních symbolech
10. závěrečná a přechodná ustanovení

Vladimír Clementis

A black and white portrait of Vladimír Clementis, a man with dark hair, wearing a dark suit jacket, a white shirt, and a patterned tie. He is looking slightly to the right of the camera with a neutral expression. The background is dark and indistinct.

CZECHOSLOVAKIA

Viliam Široký (1902–1971)

Nejvýznamnější novelizace ústavy

- ú. z. č. 64/1952 Sb. o soudech a prokuratuře
- ú. z. č. 12/1954 Sb. o národních výborech
- ú. z. č. 33/1956 Sb. o slovenských národních orgánech

Slovenské národní orgány podle ú. z. 33/1956 Sb.

■ SNR

- zákony ve věcech národní a regionální povahy
- jmenování a odvolávání SP a jeho členů
- plán rozvoje národního hospodářství Slovenska a jeho rozpočet

■ Sbor pověřenců

- menší závislost na vládě
- zákonodárná iniciativa ve věcech národní a regionální povahy
- vlastní nařízení

Právo tvorba SNR 1948 - 1959

- počet zákonů SNR s výjimkou roku 1948 nepřekročil desítku
 - ve Zb. z. SNR z roku 1948 jen 5 zákonů SNR, dalších 8 schválených v témže roce publikovali až v roce 1949
- od poloviny roku 1951 do poloviny roku 1953 ani jediný

Ústava z roku 1960

- „socialistická“ – (ČSSR)
- vedoucí úloha KSČ
- systém nejvyšších orgánů nezměněn
- SNR = národní orgán státní moci a správy na Slovensku
- právo zákonodárné iniciativy k zákonům NS – prakticky nevyužito

Zákonodárná činnost SNR 1960 – 1968

Rok	1960	1961	1962	1963	1964
z. SNR	2	4	–	3	5

Rok	1965	1966	1967	1968	celkem
z. SNR	4	4	5	3 + 4	30 + 4

Josef Smrkovský

Oldřich Černík

Federalizace Československa

- rehabilitace „buržoazních nacionalistů“
- SNR v prohlášení z 15. března 1968: *condicio sine qua non* dalšího úspěšného rozvíjení demokratizace společnosti
- ú. z. č. 77/1968 Sb.: Česká národní rada

Ústavní zákon č. 143/1968 Sb. o československé federaci

- dvoučlenná federace
- jednotné státní území a státní občanství
- jednotné společenské zřízení
- jednotné hospodářství
- KSČ (KSS = zvláštní organizační složka)
- působnost státních orgánů
 - výlučně federální
 - společná
 - výlučně republiková

Federální ústřední orgány

- dvoukomorové Federální shromáždění
 - Sněmovna lidu
 - Sněmovna národů
- prezident republiky
- federální vláda
- federální ministerstva a další ústřední orgány státní správy
- Nejvyšší soud ČSSR a d.

Orgány SSR

- Slovenská národní rada
- vláda SSR
- jednotlivá ministerstva a další ústřední orgány státní správy
- soudní soustava završená Nejvyšším soudem SSR
- národní výbory podřízené MV SSR

Slovenská národní rada

- nositelka zákonodárné moci na Slovensku
- představitelka národní svrchovanosti a svébytnosti slovenského národa
- nejvyšší orgán státní moci v SSR
 - usnášet se na ústavě, ústavních a jiných zákonech republiky
 - schvalovat střednědobý národohospodářský plán a státní rozpočet
 - zákonem zřizovat ministerstva a jiné ústřední orgány
 - schvalovat zákonná opatření svého Předsednictva
 - zrušit nařízení nebo usnesení vlády republiky nebo všeobecně závazný předpis ministerstva nebo jiného ústředního orgánu státní správy SSR

Rozdělení působnosti

- ústavní zákon o československé federaci
 - výlučná působnost ČSSR a společná působnost ČSSR a republik taxativně
 - všechny ostatní záležitosti ve výlučné působnosti obou republik
- ústavní zákon č. 125/1970 Sb., který měnil a doplňoval ú. z. č. 143/1968 Sb.

Výlučná působnost federace

- zahraniční politika včetně uzavírání mezinárodních smluv
- zastupování ČSSR v mezinárodních vztazích
- rozhodování o otázkách války a míru
- národní obrana
- federální státní rezervy
- federální zákonodárství a správa v rozsahu působnosti federace
- kontrola činnosti federálních orgánů
- ochrana federální ústavnosti

Společná působnost

- federální orgány zde působily jen v taxativně uvedených věcech
 - plánování, finance, cenové věci
 - zahraniční hospodářské vztahy
 - průmysl, zemědělství a výživa
 - doprava, pošty a telekomunikace
 - rozvoj vědy a techniky
 - práce, mzdy a sociální politika a d.
- podstatně rozšířena v roce 1970